

Dr. J. A. Glonar:

Slavistika na Nizozemskem.

Ko se je pred leti izvedelo, da se namerava na vseučilišču v Leidenu ustvariti stolica za slavistiko, so se slavistični krogi zelo razveselili te razširitve vede, ker so od nove stolice, kar je popolnoma umevno, pričakovali pomoči na svojem obsežnem torišču in novih impulzov. Samo pri nekaterih slavistih so se oglašali dvomi, je li oseba, ki je bila določena za prvega nizozemskega profesorja, za to tudi sposobna in je li učni nalog, ki ji je bil naložen, primeren vlogi, ki jo naj igra slavistika na Nizozemskem. Poudarjali so, da primerjalni filolog, dasi ima baltsko-slovansko skupino, slavistiki na Nizozemskem ne more toliko koristiti, kolikor bi lahko literarni (in kulturni) zgodovinar. Prvi javni dokaz in nekak slavistični program za Nizozemsko smo dobili sedaj v drobni knjižici, ki jo je izdal N. van Wijk, prvi nizozemski vseučiliški profesor za slavistiko. To je „poročilo¹ o potovanju po glavnih središčih slavistične vede in slovanske kulture od 23. aprila do 3. avgusta 1914.“

O povodu in namenu tega potovanja govori Wijk v uvodu. Nastopil ga je iz lastne inicijative, gmotno podporo za to pa sta mu dala nizozemska vlada in leidenski vseučiliški fond. Wijk se je hotel na tem potovanju predvsem orijentirati o stanju slovanske in baltske filologije v nje glavnih središčih, stopiti v osebne stike z raznimi učenjaki in se na licu mesta prepričati, kako delujejo razne akademije in učena društva na tem polju. Poleg tega pa je nameraval na tem potovanju nabrati kolikor mogoče veliko slavistično knjižnico in na ta način dobiti za ustanovitev slavistične stolice prepotrebna pomagala. Na tem potovanju je šel čez Leipzig v Prago, od tam v Varšavo, Vilno, Petrograd, Moskvo, Harkov, Kijev, Lvov, Bukurešt, Sofijo, Belgrad, Zagreb, Ljubljano, Gradec, Dunaj in Krakov v Zakopane. Od tam je hotel še v Poznanj in Berlin, toda vojni dogodki so ga prisilili, da je moral po najkrajši poti pohiteti domu. Vse znanstvene institucije in posamezniki so mu šli tako na

¹ Verslag van een reis naar de voornaamste centra van slavistische wetenschap en slavische cultuur 25 April — 3 Augustus 1914 door Prof. N. van Wijk. 's-Gravenhage. Martinus Nijhoff. 1915. 8°. VIII — 41 str.

roko, da je namen svojega potovanja skoro popolnoma dosegel in da je bilo njegovo pričakovanje daleč prekošeno. O tem govori skoro na vsaki strani svoje brošure. Tako podaja to poročilo ne samo precej natančen pregled raznih znanstvenih stremljenj in podjetij pri Slovanih, ampak odpira tudi zanimive vidike v slovanska kulturna in politična stremljenja. Pisec ima velik dar bistrega opazovanja in pregnantne karakterizacije. Nas zanimajo seveda samo mesta, kjer govori o Slovencih.

O nas govori v poglavju, v katerem opisuje svoje bivanje v Ljubljani. Slovenski narod, ki se po številu ne more meriti s Hrvati, Srbi, ali Bolgari — Slovencev je približno poldrugi milijon — ima ravno tako kakor ti narodi svojo lastno znanost in nje glavno središče je Ljubljana. Tam je Matica Slovenska, družba, ki obstoja od l. 1863. in šteje 3000—4000 članov — kar je za tako majhen narod zelo mnogo — in ki je po duhu sorodna Zagrebški Matici hrvatski. Razlika je samo v tem, da mora slovenska zastopati deloma tudi akademijo. Pri Matici se je Wijk informiral o številu in smeri naših listov in časopisov. S Pugljem in Župančičem si je ogledal arhiv in licejsko knjižnico, kjer mu je ravnatelj Pintar pokazal ljubljanski del supraselskega kodeksa in več Prešernovih autografov. „Slovenci časte tega svojega velikega poeta z najiskrenejšim spoštovanjem; to sem opazil pri vseh svojih pogovorih v Ljubljani, najbolj pač tedaj, ko sem se v biblioteki seznanil s špecialistom prešerno-slovcem“. S Slovenci je občeval tudi v Gradcu in na Dunaju. V graški družbi, ki jo po dveh značilnih slojih („starih generalih“ in „mladih juristih“) imenitno karakterizira, mu je posebno ugajalo petje, ki je v holandskih družbah nekaj zelo redkega. Svoje poročilo o bivanju na Dunaju sklepa s sledečimi besedami: „Po mojem mnenju je naloga vsakega profesorja slavistike, da je v isti meri, kakor prodira v posameznih delih te prostrane tvarine vedno globlje, poleg tega še kolikor se da široko orijentiran o življenju, razmerah in stremljenjih raznih slovanskih narodov. Potovanje, kakor je bilo moje, je za to naravnost imenitno sredstvo. Toda ne samo v slovanskih deželah sem se marsikaj naučil. Tudi na Dunaju mi je postalo marsikaj jasno glede narodnostnih vprašanj podonavske monarhije, posebno glede jugoslovanskega problema. Kakor so bili časi žalostni — bilo je par dni po smrti nadvojvode Franca Ferdinanda — vendar so povzročili, da so Dunajčani, pred vsem dunajski Hrvati in Slovenci, zelo mnogo govorili o politiki — kar je bil dober pouk za došleca iz tujih krajev.“

Če se pisec na koncu brošure opravičuje, da je čitanje tega potopisa „malo zanimivo branje“, mu moramo z njegovo lastno besedo odgovoriti: „Integendeel!“ — Nikakor ne! Zanimivo je že zato, ker nam zopet kaže tipičen slučaj, kako se slavistika uveljavlja v vrsti drugih znanosti in teritorijalno širi. Koliko se je pred leti bizantinist Krumbacher trudil, da bi bila v Münchenu osnovana slavistična stolica! Kot bizantinist — ki je izkraj res moral sam še dokazovati in braniti upravičenost svoje vede — je spoznal, koliko važnost ima za filologijo (in ne samo za njo!) poznavanje slovanskega sveta. S kako ironijo je poudarjal, da so na nemških univerzah stolice za kitajščino in japonščino, toda ne za jezik najbližjega soseda. Zato je iz lastnega nagiba predaval na univerzi v Münchenu ruščino; danes imamo tam slavistično stolico, ki jo vodi Berneker. — Wijk je pravzaprav zgodovinar umetnosti, toda njegove znanstvene potrebe so ga svoj čas prisilile, da se je seznanil z ruskim jezikom — in danes je prvi nizozemski profesor za slavistiko. Vse to kaže, da je čas, v katerem se je govorilo: „Slavica sunt — non leguntur!“ — že na tem, da postane historična reminiscenca.

Zanimiva in razveseljiva pa je brošura tudi zaradi tega, ker jasno kaže, da so bili vsi pomiselki proti Wijkovi profesuri neutemeljeni. Brošura je jasen dokaz, kako dobro in pravilno umeva Wijk svoj položaj in svojo nalogo. Kjer je treba, kakor v Leidenu, osnovati tako stolico popolnoma na novo, tam je pač postranska stvar, ali je mož, ki mu je ta naloga poverjena, lingvist ali literarni zgodovinar. Glavno je, da ima orijentacijo na svojem terenu, inicijativo in organizatorske sposobnosti, da zna ustvariti prve, prepotrebne temelje za nadaljno delo. Škoda samo, da je svetovna vojska prekinila Wijkovo potovanje in vsaj za čas zavrla znanstvene zveze med Leidenom in slovanskim vzhodom. Ko bodo nastopili mirni časi, bo znanost, ki ljudi spaja, oživila tudi leidensko slavistično stolico.

